

ridicat astăzi, — în onorul României de-a-pururea unită și înălțată prin patriotismul fiilor săi, totdeauna uniți când cere interesul țării.

Dumnezeu să ne ocrotească iubita noastră Țară, îmbogățită prin izbândește vitezei noastre armate cu acel frumos ținut care ne-a deschis drumul mării, pe care tricolorul nostru, acel mândru simbol al unirei, fălăe și vestește până în țările cele mai îndepărtate că la gurile Dunărei este un popor care s'a ridicat prin virtuțile sale civice și războinice.

Dea domnul, ca însușindu-ne de mântuitoarea idee a Unirei, — pe care o sărbătorește astăzi toată suflarea românească să ne înălțăm inimile tot mai sus și, — conștienți de faptul că țaria Statelor stă în unirea și în buna stare a tuturor țărilor, — să ne închinăm toate silințele întru îndeplinirea înaltei misiuni a iubitului nostru popor.

Să trăiască România, totdeauna gata la ori-ce jertfe pentru mărirea Patriei!

* * *

Reforma Agrară în România

*(La réforme agraire en Roumaine par
Constant. C. Georgescu-Severin)*

De curând a apărut la Paris o interesantă lucrare asupra reformei agrare în România.

Această lucrare se datorește d-lui Constantin Georgescu-Severin doctor în drept dela facultatea din Paris.

Nu există o chestiune mai arzătoare pentru România decât chestiunea agrară. Și este un mare merit pentru d-l C. Georgescu-Severin, că într'un stil clar, sobru a expus această chestiune pentru lumea cultă din străinătate.

Înainte de a ajunge la reforma agrară, care a fost inaugurată prin manifestul regal din 12 Martie 1907, d-l C. Georgescu-Severin analizează toate legile agrare dela 1864 până la aceste date, și dovedește că dispozițiunile favorabile țărănimii, nu s'au aplicat. De fapt țărani rămaseră sub stăpânirea acelora cari dețineau pământul.

Pozițiunea locuitorilor dela țară se înrăutățește și mai mult, prin faptul că învoielele agricole deveneau din ce în ce mai împovărătoare. Odată cu creșterea arenzilor, creșteau și învoielele agricole. Și arenzile creșteau întruna, grație concurenței ce și făceau arendașii între dâșii.

Această stare nu mai putea să dăinuiească, și a fost de ajuns ca revolta ce a izbucnit în Moldova să se întindă în toată țara.

Ca toți aceia cari s'au ocupat cu chestiunea agrară din România, d-l C. Georgescu-Severin a găsit cauzele mișcării țărănești în felul cum este împărțită proprietatea fonciară și în sistemul electoral al țării.

Predominarea proprietății mari, cu caracter latifundiar, și felul de învoeli a dat naștere sistemului de arendări ce există în România. Pentru arendarea unei moșii nu se cerea nici cunoștințe agricole, nici un capital prea mare. Eră suficient, ca cineva să aibe capital destul ca să depună o garanție și să plătească prima rată, ca să poată lua moșii în arendă. Pentru rest se îngrijeau țărani. Aceștia lucrau pământul, cu vitele și instrumentele lor de arat.

Proprietatea mare, cultura extensivă, sistemul de învoeli, au făcut ca unii capitaliști să ea cu arendă mai multe moșii și să creieze așa numitele mari arendașii sau trusturi. Acești mari arendași sunt în mare parte străini de țară și de neam. S'a văzut un fenomen foarte ciudat. Pe când art. 7 din constituție interzice străinilor ca să cumpere pământ rural, străinii, în unele părți ale țării deveneau de fapt stăpânii pământului.

În urma acestor transformări, chestiunea agrară se agrava din zi în zi.

În Muntenia, țărani trebuiau să se mulțumească cu o parte din ce în ce mai mică a produselor solului pe care-l munceau. Dîjma pe care o dedeau proprietarilor sau arendașilor crește mereu, iar muncile pe cari trebuia să le facă deveneau mai împovărătoare.

În Moldova însă, unde arendașii subarendau pământul la țărani, s'a observat că arenda ce țărani erau siliți să plătească se tot mărea.

D-l C. Georgescu-Severin arată pe larg modul neomenos de exploatare, la care erau supuși țărani. D-sa mai citează și părerea oamenilor de știință, ca d-ii A. C. Cuza, Spiru Haret, C. Stere, N. Basilescu, și M. Săulescu, cari au prevăzut revolta și cari cereau măsuri urgente de îndreptare.

În urma revoltei din primăvara anului 1907, guvernula cerut votarea unei serii de legi agrare, care au de scop îmbunătățirea soartei țărănimii.

Unele din aceste legi, ca legea tocmelelor agricole și legea în constră trusturilor au ca țintă îmbunătățirea soartei țărănilor în starea lor actuală; iar legea casei rurale urmărește împroprietărirea țărănilor.

În legea tocmelelor agricole, afară de creșterea izlazurilor, se prevede minimum de valoare ce trebuie să obțină țărani pentru munca sa, maximum de munca ce trebuie să facă într'o zi și maximum de arenda ce trebuie să plătească. Comisiuni în fiecare județ formate jumătate din țărani și jumătate din proprietari fixează pe regiuni și pe termen de 5 ani tabloul de prețuri. Tot această lege interzice alte contracte agricole de cât arendările exclusive în bani sau cele cu dijmă.

Legea trusturilor interzice, că nimeni să n'aibă mai mult de 4 000 hectare cu arendă.

Dar legea cea mai importantă din toate, este legea casei rurale. Dela această lege se poate aștepta îmbunătățirea în mod permanent a stărei țărănimii.

Casa rurală are de scop să procure țărănilor mijloacele necesare, ca să devină proprietari. Dela activitatea acestei mari instituțiuni depinde rezolvarea chestiunii agrare în România.

D-l C. Georgescu-Severin face o critică judicioasă a casei rurale. D-sa aprobă, că casa rurală nu este o instituțiune pură de stat, ci o instituțiune cu caracter mixt; însă critică, că s'a permis casei rurale să facă și afaceri de bancă. Trebuia mai bine să se asigure acționarilor un dividend oarecare și să păstreze casei rurale caracterul unei instituțiuni chemate să satisfacă o necesitate publică, să schimbe repartiția pământului, iar nu a unei instituțiuni destinate ca să mărească veniturile acționarilor și ale statului.

După d-l C. Georgescu-Severin, s'ar fi putut prevedea în lege, ca să se dea mai întâi dividend acționarilor, și apoi statului. Statul putea la rigoare, să renunțe la orice dividend. Aceasta ar fi fost un mic sacrificiu, care n'ar fi trecut peste 250.000 lei pe an.

Și d-l C. Georgescu are dreptate. O operă așa de mare, ca repartizarea din nou a proprietății rurale, nu se poate face fără sacrificii. Danemarca dă în fiecare an peste 5.000.000 lei casei sale rurale. Iar împroprietărirea țărănilor din arendă va costa pe statul englez sute de milioane.

Nu este numai oportun, dar este și just să se procedeze în așa chip. Țărănimia a fost de veacuri apăsată și nedreptățită. Interesul statului și justiția reparativă cer să se facă condițiuni lesnicioase țărănilor, ca, încetul cu încetul, să devină proprietarii pământului pe care-l muncesc.

Dar lucrarea d-lui C. Georgescu mai prezintă și un alt interes. D-sa nu numai, că a analizat faptele economice, și legile agrare dela 1864 încoace, dar a studiat chestiunea și din punct de vedere teoretic. Ar trebui să cităm frumosul capitol asupra repartiției fonciare în România, precum și partea unde discută, dacă legea ofertei și cererii se poate aplica în rapor-

urile dintre țărani săraci, lipsiți de mijloace, și proprietari, așa ca să stabilească un preț just al muncii lor.

Reforma agrară în România este o lucrare bine studiată. D-l C. Georgescu-Severin nu se îndoiește că legile notate se vor aplica și că, în mod progresiv, o proprietate țărănească se va constitui în România, spre binele acestei țări.

A. D. DAMIANOFF.

* * *

Teatrul Național. Cevă despre artiștii noștri. Amururi triste de Giacosa.

În ultima călătorie ce am făcut în Italia am avut ocaziunea să asist la câteva reprezentații de-ale companiilor dramatice italiene. Astfel am văzut trupele Flavio Andò-Mariani, de Sanctis-Borelli și cele dialectale Benini și Zago. Reprezentațiile acestea mi-au dat prilejul să compar jocul artiștilor italieni cu acela al artiștilor noștri și această comparație mi-a sugerat câteva reflexiuni pe care socotesc oportun să le aștern aci mai ales că este vorba de piesa unui autor italian.

Fără îndoială că ne putem mândri cu cei mai mulți dintre artiștii Teatrului nostru național cari ar face o figură frumoasă pe orice scenă străină ar juca. Sunt însă unele calități indispensabile aceluia care vrea să ajungă un mare artist dramatic și cari lipsesc multora dintre artiștii noștri, chiar unora dintre cei mai buni. În primul rând le lipsește arta de ascultă. Căci dacă e adevărat că prima calitate necesară unui bun actor e aceea de a ști cum să vorbească, nu e mai puțin adevărat însă că un bun artist dramatic trebuie să știe să asculte pe scenă atunci când acțiunea se desfășoară de alții, iar el e momentan spectatorul ei.

Prin modul cum tace, cum ascultă și cum privește, el trebuie să ne arate că ia parte chiar ca spectator la acțiune. Numai așa o reprezentație dramatică ne poate prinde atenția dându-ne iluziunea realității.

O altă lipsă — din fericire mai puțin generală — e lipsa sentimentului de nuanțare. Mai toate acțiunile dramatice au faze ascendente și faze descendente. Dela punctul de plecare și până la culme sau la cădere sunt tranziții sufletești cari pregătesc deznodământul. Artistul dramatic care trăește cu adevărat rolul său, dă acestor nuanțe și tranziții tot atâta atenție ca și momentelor culminante. Mulți din artiștii noștri au păstrat însă vechiul obicei de a maltrata acțiunea în fazele de tranziție, așteptând «să-și dea drumul» în scenele de «forță»!

În sfârșit, un alt defect răspândit la unii dintre actorii noștri e exagerarea rolurilor. Acești actori nu înțeleg că unele roluri reclamă dela dânsii o înfrânare a temperamentului lor, a energiei lor. Unele roluri cer o caritate mai mică de pasiune, altele o cantitate mai mare.

Depunând însă deopotrivă toată energia de care sunt capabili în roluri mici, ca și în roluri mari își cheltuiesc în chip inutil forțele lor și apoi riscă să devină monotoni și să pierdem speranța de a vedea ceva nou la dânsii

Am făcut aceste observațiuni în general fără a cită vr'un exemplu.

Voi reveni însă asupra lor cu ocazia cronicilor diferitelor reprezentațiuni și atunci voi exemplifica.

Defecțele enumerate mai sus nu se găsesc de loc în primele companii dramatice italiene. Și când zic «primele companii» înțeleg să adaug la cele patru numite mai sus alte 5—6 dintre cari unele le-am văzut în alte dăți. Astfel sunt companiile lui Novelli, Zacconi, Talli, Garavaglia, Suvini-Zerboni, etc. Artiștii italieni pot fi socotiți azi cei mai buni din lume. Aș da artiștilor noștri un sfat: să caute a-și petrece vacanțele în vreuna din trupele italienești. Unii dintre actorii noștri au

și făcut acest lucru. Sunt D-nii Liciu și P. Sturza și desigur că dânsii nu regretă aceste vilegiaturi artistice.

* * *

În sfârșit, direcția Teatrului Național a binevoit să ne dea și reprezentația unei piese italienești, reluând *Amururi triste de Giacosa*. Nu înțelegem de ce e atât de oproșit la noi teatrul italianesc când e știut că Italianii au autori dramatici de talent ale căroră lucrări valorează cel puțin cât acelea, ale altor autori străini, jucate până acum sau anunțate pentru viitor. N'avem decât să cităm pe Bracco, Butti, Rovetta, Praga, iar dintre cei mai tineri pe Giannino Antona Traversi, pe Sabatino Lopez etc.

Amururi triste e cunoscută publicului nostru. A mai fost jucată la Teatrul Național precum și de trupa lui Alfredo de Sanctis acum doi ani. E o dramă intimă, duioasă, plină de acea «tenereză» ce caracterizează tot teatrul lui Giuseppe Giacosa.

Avocatul Giulio Sarli e înșelat de soția sa Emma, pe care o iubea foarte mult, cu secretarul său, avocatul Fabrizio pe care deasemeni îl iubea mult și pe care el îl ridicase. Fabrizio însă are un fond sufleteș cinstit și e disperat când își dă seama de fapta lui.

Disperarea lui se mărește atunci când află că stricatul său tată, Conte Ettore a falsificat iscălitura lui Sarli pe o poliță. El vede, cum, drept răsplată și recunoștință către binefăcătorul său, i-a cauzat acestuia cele mai mari suferinți și suportă cu sufletul zdrobit și resemnat pedeapsa ce-i dă acesta: alungarea din casă.

La rândul ei Emma e zdrobită de durerea cauzată soțului ei și ascultă plângând sentința lui: vor trăi sub acelaș acoperământ pentru viitorul copilei lor Gemma; dar totul e sfârșit între ei. Peste întreaga dramă domnește o melancolie mișcătoare și o atmosferă curată, morală și poetică. se simte în cele trei acte.

D-l P. Sturza a fost foarte bine în rolul avocatului Sarli și a pus mult suflet, mai ales în scena din actul al II-lea când ghi. cește trădarea soției.

D-na Alice Sturza a jucat cu intenții bune rolul soției Emma. Nu a reușit însă să ne miște, deși a dus-o într'un ton jalnic dela început până la sfârșit. Poate această uniformitate i-a ridicat orice putere de a emoționa.

D-l Manolescu a jucat, mi se pare, prea de vreme rolul lui Fabriciu și l-a jucat cu prea mult calm. E o deosebire mare dela Sannoos din Falimentul la Fabriciu. Acela e un norvegian. pe când acesta e italian..

D-l Livescu putea pune mai multă prestanță în rolul Contelui Ettore. E un decăzut acesta, e drept, dar e un nobil, decăzut. E o nuanță la mijloc, cum spuneam mai sus.

Excelent d-l Liciu în rolul episodic al notarului Ranetti.

E. P.

BIBLIOGRAFIE

N. T. Popp, Cuvântarea rostită în camera Deputaților la 11 Decembrie 1908 Craiova 1909.

Dr. Hurmuzescu, Lucrări științifice. Iași la mormântul Doamnei Oltea, mama lui Ștefan cel Mare cuvinte comemorative. București 1908, Revista absolvenților școalelor comerciale superioare Iași. Decembrie 1908.

Dr. F. Grünfeld, O mie și una de cugetări, Biblioteca populară «Lumina pentru Toți» București 1909.

Căpitan Comandar N. Alexandreanu, Studii asupra navigațiunei submarine Galați 1909.

Const. C. Georgescu, La réformé agraire en Roumanie. Paris Giard et E. Brière 1908.

P O L I T I C A

O NOUĂ LEGE DE ORGANIZARE A BISERICII.

D. Ministru al cultelor, negreșit, în urma consfătuirii d-sale cu ilustrissimi teologi, a elaborat un proiect de lege pentru organizarea Bisericii; de asemenea și în public s'au ridicat câteva glasuri de teologi mai mult sau mai puțin autorizate și presa din urmă a consacrat acestei chestiuni multe comentarii.

Dar nici actualul Ministru al cultelor, și nici teologii care au scris, nu au văzut faptele de cât prin prisma lor personală și de aceea reformele ce se pregătesc sunt departe de a avea o garantată trăinicie.

Că legea de organizare actuală nu este desăvârșită cine mai poate susține astăzi? Și totuși proiectele trebuiau examinate în primul rând de către Părinții Sinodului nostru și așezate de către dânșii după rânduețile canonice.

Trei sunt punctele în preajma cărora se grupează toate desbaterile:

- 1) Alcătuirea Sinodului;
- 2) Alegerea Mitropoliților și a Episcopilor;
- 3) Arhieriei.

În ce privește arhieriei e necontestat că ei au rolul cel mai înădoinic și o existență nulă din punct de vedere canonic.

În ierarhia bisericească arhieria este cea mai înaltă treaptă: *arhieria*, *presviteratul* și *diaconatul*. Episcopii, mitropoliții și patriarhii nu sunt decât simpli arheri care au grade de înțetate pentru buna ordine și pentru paza disciplinei. Prin urmare actualii arheri nu sunt decât episcopi, însă, din nefericire, niște episcopi stranii, și fără existență legiuită. În actuala organizare a Bisericii noastre arherii nu sunt considerați de cât ca niște secundanți ai Episcopilor și sunt confundați cu *chorepiscopii* cari nu au un rol și o existență clară.

În orice caz trebuiesc stabilite următoarele deosebiri de subtilitate interpretativă:

1°). Episcopii sunt spre închipuirea celor 12 apostoli; chorepiscopii după canon. 14 al Conciliului de Neocesarea sunt spre închipuirea celor 70. Prin urmare chorepiscopii nu mai sunt episcopi și decad în rândul presviterilor.

2) Episcopii după canon 1 Conc. ecum I; can. 4 conc. ecum. III etc., se hirotoneșc de cel puțin trei episcopi, pe când chorepiscopul ca și presviterul se poate hirotoneși și de către un singur episcop.

Ori: arherii noștri îndeplinesc atribuțiuni sacramentale prin urmare nu sunt presviteri sau chorepiscopi, ci curat episcopi; ei mai primesc și hirotonia episcopală ceea ce iarăși îi deosebește de chorepiscopi și de presviteri.

Daca nu sunt chorepiscopi atunci ce existență canonică să aibă? Vădit fiindcă ei sunt episcopi, atunci cu ce drept calcă eparhiile Episcopilor titulari, aducând astfel cea mai mare violare prerogativelor episcopale?

După canoane nu există Episcop fără eparhie și pentru a se salva principiul, în loc să se înființeze e-

parhii episcopale și pentru arheriei, s'a recurs la o curioasă ficțiune hirotoneșindu-se arheriei la eparhii inexistente: Craiova, Ploești Galați, Bârlad, Botoșani, Bacău etc.

Canon. 6 conc. IV ecumenic expune categoric că «cei ce se hirotoneșc în neatârnavare să fie fără tărie și spre ocara celui ce i-a hirotoneșit» în cât arhieriei noștri hirotoneșiți după cum am arătat nu pot fi, canoniceste vorbind, de cât «fără tărie».

În această privință e clasică încurcătura mitropolitului Nifon care a voit să hirotoneșc pe Evantias Piteșteanu. Ritualul fiind astfel: «Dumnezeescul dar carele totdeauna pe cele neputincioase le vindecă și pe cele lipsite le împlinește săvârșește pe iubitul de Dumnezeu, presviter N. episcop al celei de Dumnezei mântuite eparhii»...

Care eparhie? Intru cât Piteștii nu alcătuesc o eparhie.

Noi am justifică existența arheriilor Craioveanu, Piteșteanu etc., dacă s'ar alcătui noi jurisdicțiuni episcopale și s'ar întemeia scaune de episcopi la Craiova, la Ploești, la Galați etc., alcătuiind astfel tot pe atâtea eparhii episcopale, pe picior de egalitate cu episcopatele actuale.

Această chestiune s'a desbătut și altădată și anume în 1876 în coloanele ziarului eclesiastic *Vocea clerului* care apărea pe atunci.

Prin urmare așa cum există astăzi arhieriei noștri neavând nici-o justificare legală, nefiind horepiscopi cum falș îi numește legea, nefiind de fapt nici episcopi, neavând eparhie — se impun două remedii:

- 1) Sau să se înființeze eparhii episcopale în orașele ale căror numiri le împodobesc titlul și să figureze astfel ca Episcopi titulari, Episcopi sufragani;
- 2) Sau să se desființeze cu totul.

Se pare că în proiectul D-lui Ministru de culte s'a adoptat această din urmă soluțiune. Noi însă o aflăm cu neputință de executat din pricinele ce le dezvoltăm mai la vale.

Arhieriei actuali își datoresc existența necesiității de a completa Sinodul nostru, care trebuie alcătuit cel puțin din 12 arhieriei ca să poată funcționa. Sinodul Bisericii autocefale române este un sinod strict bisericesc întru cât laicii sunt îndepărtați din sânul său. Există și sinoade mixte, dar aceste sinoade au și atribuțiuni administrative laice, ocupându-se cu școalele, cu spitalele și cu altele analoage. Celor ce voiesc să cunoască pe larg această instituție le recomand manualul: *Das Kirchenrecht der Morgenländischen Kirche*, al lui *Nikodemus Milasch* (Mostar 1902 pag. 340 ssq.)

D-l Ministru al Instrucțiunii și cultelor încearcă să dea o lovitură fundamentală Instituțiunii noastre sinodale transformând fără nici-o trebuință sinodul nostru într'un sinod mixt. D-sa voește să introducă în sinod și un număr oare care de preoți mireni cari au a jucat în sânul său un rol ponderabil.

Din punct de vedere politic recunoaștem că tactica este îndemânatică și e menită să reverse asupra partidului liberal simpatiile numeroșilor preoți de mir ai țării; din punct de vedere bisericesc însă noi nu putem admite această alterare.

Sinodul României libere nu are nevoie să fie un sinod

mixt ca al Transilvaniei, de pildă, întru cât în atribuțiunile sale nu intră nici educația, nici grija de prosperitatea materială a norodului. La noi sunt destule organe administrativ-ve care au acest rol.¹⁾ Sinodul Românii poate rămâne pur și simplu cu atribuțiunile sale sacramentale și aceste atribuțiuni nu pot fi îndeplinite nici de laici, nici de preoți de mir, ci numai de Arhieri. Iar ipoteza înființării a două sinoade nu o discut, *fiind co. trară art. 21 din Constituție, art. care cere o singură autoritate sinodală centrală.*

Dar pentru a fi în măsură să și îndeplinească menirea sa Sinodul trebuie negreșit să întrunească cel puțin 12 arhieri. Ori noi nu avem de cât 6 episcopi și 2 mitropoliți—și prin suprimarea Arhierilor nu vedem cine ar putea canoniceste completă Sinodul. Suntem deci într'o dilemă a cărei soluțiune ne abținem s'o formulăm.

Prezența preoților de mir și chiar a laicilor în Sinoade nu e un ceva neînchipuit. Au fost sinoade — și nu mai le numim aici — la care au stat și preoți de mir; însă în toate pricinile acești preoți n'au avut de cât voturi consultative și nici odată deliberative.

Dar care este nevoia reorganizării sinodale în acest sens și care ar fi efectul salutar în Biserica noastră noi nu putem să prevedem.

Rămâne al treilea punct al reformei și anume alegerea Mitropoliților și Episcopilor. Prin legea din 1872, Mitropoliții nu se pot alege decât din Episcopi eparhiați. — Norma legeri nu este tocmai justă și avem pilde și istorice și canonice că nu în totdeauna Mitropoliții au fost aleși dintre Episcopi. Consultând Pomelnicul mitropoliei Ungro-Vlahiei, publicat de Ghenadie Enăceanu, aflăm că adeseori arhimandriți, ba chiar simpli monahi au fost ridicați prin sanctitatea meritelor lor, la demnitatea de mitropolit.

Timoteiu, mitropolitul lui Mircea cel mare (1389) a fost călugăr; mitropolitul Teodosie ales în 1669 a fost prealabil călugăr la Cozia: s'a ipopsifiat la 20 Mai 1669, s'a hirotonisit arhiereu la 21 Mai și imediat a fost apoi ales Mitropolit. Dionisie, ales mitropolit în 1683, a fost egumen la m-tirea sf. Treime din București și a fost ales mitropolit fără a fi fost cel puțin prealabil ipopsifiat. — Grigore IV (1823-1834) a fost erodiacon, Nifon Mitrofan (1716) Grigore I au fost arhieri de Mireion și alții încă au fost aleși Mitropoliți fără a fi fost numai de cât Episcopi.

Asemenea și mulți monahi sau egumeni au fost ridicați de odată la episcopat fără un stagiul mai îndelungat în arhierie. La 1673 egumenul m-tirei Sadova a fost ales direct episcop al Râmnicului; la 1693 Ilarion, egumen al m-tirei Bistrița a fost ales episcop de Roman și așa mai departe.

Prin urmare, din punct de vedere canonic d-l Ministru nu întâmpină nici-o piedică în ce privește această reformă. Singura piedică ar fi tulburarea care s'ar produce. Este ușor de închipuit mâhnirea și crâncena rezistență a Părinților Episcopi dacă s'ar încercă să se calce prioritatea și vechimea lor alegându-se mitropoliți din arhimandriți sau chiar din arhieri. Pentru buna

¹⁾ În primul rând atribuțiunile Ministerului de Culte și Instrucție publici.

rânduială a Administrației este bine să se păstreze actuala normă de înaintare. — Să nu ne arătăm nici fanfaroni, nici să ne coborâm la interese personale în afacerile bisericești. Tot ce s'a scris, tot ce s'a spus trebuie cercetat cu mare băgare de seamă. Sunt mulți ambițioși trufași care aprind focul și intră în foc numai pentru a ajunge la nevrednicul lor scop. Sunt lupi în piei de oae care vin cu duhul umilinței, propagă dreptatea, pacca și buna voință și în realitate nu caută de cât profitul lor meschin. Trebuie un om de stat desăvârșit, trebuie un om superior care călcând prejudecățile, ambițiile, interesele de tot felul, să pășească la o reformă rațională și trainică a legilor bisericești. Noi credem că d-l Spiru Haret nu e însă omul chemat pentru o asemenea reformă. Nu are nici competența, nici imparțialitatea ce se cuvin. Actualul ministru e omul agitațiilor molnitate între învățători și între preoți—este inovatorul activității extra-școlare... Să lase Biserica în pace, căci nu avem astăzi nevoie și de o activitate extra-episcopală. Noi nu voim război ci pace, în sânul Bisericii.

25 Ianuarie 1909.

DR. THEOFIL.

IN CESTIUNEA NAȚIONALĂ

Unitatea Culturală a Românilor; Prietinia cu Austro-Ungaria, Politica de stat, Conștiința Neamului, Voința Lui, Mersul Istoric și Politicianismul Incheiere.

* * *

Sunt aproape cinci-spre-zece ani, decând s'a fundat Liga pentru Unitatea Culturală a tutulor Românilor, spre a afirmă și preciză, în fața lumii civilizate, înțelesul modern al națiunii și luptei poporului român — Față de împrejurările politice, ținuti de principii de drept internațional, de seriozitatea propriei noastre stări, de nevoile dezvoltării și organizării noastre ca popor și ca Stat, Românii din Regat, atât au putut face, să deă o formă precisă, primelor noastre aspirațiuni, dreptului nostru sacru, să afirmăm solidaritatea neamului de pretutindeni, pentru aceeași formă de cultură și pentru o singură direcțiune intelectuală.

Cu aceasta se consacră o năzuință ce a început din a două jumătate a veacului XVIII, când Românii de peste munți și-au întins înrăurirea culturală, asupra noastră.

Nimeni, în lume, nu poate să vază, în aceasta, ceva rău, și nu poate să bănuiască un gând ascuns. Este un patrimoniu al secolului de civilizațiune, în care trăim ca înrăurirea culturală, să treacă hotare politice, spre a desăvârși o operă mai mare, ridicarea unui popor, unei națiuni.

* * *

Realitatea acțiunii întregei națiuni și a Statului român, a fost încercată, zi de zi și în cele mai grele împrejurări. Lupta de oprinare, de desfășurare, ce-i-o dau dușmanii poporului român, în Austro-Ungaria, nu-a turburat un minut legătura noastră politică, în imperiul vecin, legătură pornită din amăgirea războiului nea-târării și grija siguranței în viitor.

Intru cât această prietenie ne-a ajutat să ne asigurăm

viitorul, este alt-cevã. Mulți încep a cunoaște, acum, că siguranța existenței unui popor, este puterea vitalității lui și măsura desvoltării lui culturale și economice.

Generațiunea actuală intrând în acțiunea politică s'a găsit în fața unei situațiuni fixate și nu i-a rămas, pentru un moment, decât puțința de a cercetă și a cunoaște, origina, rostul și învățăturile ei, pentru a ști ce trebuie să facă.

Noi știm cu toții, că războiul neatârării, a fost o pornire de eroism a neamului, spre a rescumpără a-morțirea de aproape două-veacuri și binecuvântăm acele suflete nobile, cari au vrut să dea poporului puțința de-ași câștigă singur libertatea. Dar, noi mai știm, că alții, au sfătuit prudența și rezerva, așteptând, ca libertatea desăvârșită să ne vie, din înlănțuirea firească a lucrurilor și împrejurărilor politice ale timpului.

Atunci, ne-ar fi fost, cu puțință, zic aceia, să înlăturăm dela noi paharul amărăciunii, a pierderii Basarabiei, care ne-a adus ca un corolar, fatal și inerent subordonarea politicei noastre Austro-Ungariei, în tot șirul sacrificiilor, pierderilor, și durerilor ce încercăm. De teama unui pericol de îngratitudine, am căzut, de mult și pentru mult timp în pericolul, de a vedea subordonată întreaga noastră acțiune, unui stat mare și puternic, care are evident multe interese contrare nouă și stăpânește cu spiritul de eternă dominațiune o pătrime din națiunea noastră.

Iar nouă, regatului și națiunii române, nu ni s'a adus nici un folos, — absolut nici unul. — Pacea de care ne-am bucurat în afară, este pacea de care s'au bucurat toți cei-ce au păzit'o; iar propășirea din lăuntru este a noastră, mai puțin speculațiunea economică, la care ne-au supus Austro-Ungaria, dela prima convențiune comercială, tocmai în numele prieteniei noastre.

Pentru poporul român din Austro-Ungaria, este destul să înșirăm martirul lui, spre a prețui, cât face, prietenia politică cu Austro-Ungaria,

* * *

La această situațiune ne-a dus, în bună parte credința generală că lumina și spiritul trebuie căutate spre apus, precum și acea concepție dominantă a timpului, că Rusia, are o singură tendință supremă, stăpânirea Constantinopolului, prin stăpânirea tuturilor popoarelor din drumul său.

Dar, a crede, în această tendință, chiar de există, chiar de domină totul, este a perde din vedere și victoria principiului naționalității ca cel mai mare rezultat al revoluțiunii din 1848 și mai ales, mersul civilizațiunii, care fixând popoarele pe naționalități, produce și solidaritatea lor, ca rezultat al înălțării umanității și al dezvoltării economice, factor ce este hotărâtor, o dată cu progresul științific.

Se poate ca cultura unora din factorii de frunte să fi fost începută în altă direcțiune și așa se explică pentru ce au ezitat de a prinde adevăratul caracter, al tuturilor fenomenelor mondiale și au rămas la concepția formulelor diplomatice, care au făcut succesul abilității de stil al unora, sau al altora.

Dar, mai poate fi ceva. Evenimentele din ultimul timp

au inspirat puternica credință, în dominațiunea pe mult timp, a victoriei dela 1870 și cum Germania este legată cu Austro-Ungaria, trecerea cră lesne. Și afară de aceasta, în sufletul omului jicnit și nedrăptățit, este o îmboldire puternică, curajoasă de a nu te feri, de a bravă, de a te apropiă de acel ce a vrut să-ți facă rău, spre a-i dovedi, că nu te temi, că nu te sîiești — De această pornire firească o fi ascultat, — ca o mișcare reflexă de-ași putea zice așa, conștiința conducătorilor Statului, când s'au hotărât pentru o nedeslipită prietenie cu Austro-Ungaria, aducându-și aminte, că tocmai acest imperiu, a fost contra constituirei noastre ca Stat neatârnat și contra alegerei Prințului Carol, ca Domn.

Aceste motive dacă explică împrejurările ce-au hotărât în bună parte atitudinea noastră, până acum, — nu mai învoesc, în nici un caz, stăruința în această atitudine.

Interesele și drepturile popoarelor se susțin, în ziua de astăzi, prin acel joc, al siguranței generale, al echilibrului de dreptate, cum se susține un sistem planetar, prin convergența feluritelor forțe, ce se exersează între planete, după depărtarea, mărimea și puterea lor.

Este un principiu mai mare, decât forța izolată, singulară, este forța complexă a totului, este rezultanta civilizațiunii, pentru respectarea drepturilor tuturilor, pentru propășirea comună.

Englitera, după ce a învins pe Buri, le-a dat desăvârșita autonomie, împinsă la aceasta de acest principiu al civilizațiunii — Germania caută și astăzi formule pentru Alsacia-Lorena și Austro-Ungaria, suferă toate loviturile Turciei, Serbiei, Muntenegrului, spre a găsi în înțelegere cu ele — o dezlegare ușoară a anexării unor provincii stăpânite și civilizate de ea, de mai bine de trei-zeci de ani.

Popoarele astăzi au alte drepturi, alte mijloace, dar și alte îndatoriri. Ele trebuiesc să rămăie fiecare o unitate, într'o armonie generală, într'un echilibru, cât mai stabil, tocmai ferindu-se, de a gravita mai mult, într'o parte, decât în alta, spre a se apăra de o înrăurire ce i-ar putea strică, sau distruge existența proprie.

Când concepția politică va fi dominată de aceste adevăruri noi, va intră pe calca cea adevărat folositoare Regatului, Națiunii și Dinastiei române.

* * *

Neamul românesc de pretutindeni se știe așezat, pe locurile ce le stăpânește, de aproape două mii de ani, înainte de orice început de civilizație. El, se mai știe, eșit din contopirea unui popor virtos ca Dacii, și a poporului stăpânitor și civilizat din vremuri, Romanii.

Iar, acest lung timp, de două mii ani, i-a folosit, lui, pentru întemeierea stăpânirii pământului. ce-l locuește, păstrarea limbei, și lupta neîntrepută, neobosită, în apărarea acestor două mari drepturi, *moșia și limba*, fără de care existența și traiul lui, n'ar avea nici un rost, și nici o puțință de a dură.

Așezarea și formarea neamului românesc, pe aceste locuri, s'a făcut odată cu mărea frământare din Europa,

când vigoarea barbară năvăleă în ea și când dominațiunea romană se luptă să salveze, cel puțin cultura ei. Iar poziția geografică a țărilor românești, a fost așa, că ele au trebuit să ducă lupta pentru existența lor, până bine de curând, pe când în tot apusul european, încetase grija aceasta și lupta, acolo, se îndreptase spre emanciparea spiritului omenesc, de erorile ignoranței și rămășițele vechei barbarii.

În acest veac nesfârșit, al nesiguranței de mâine, geniul cel puternic al minții, poporului românesc, a găsit puțința salvării, în echilibrul neîncetat, între prietenia, sau înțelegerea, temporară — nici odată definitivă — și mică — cu celelalte popoare, mici și mari din jurul nostru — și deși cultura, înaltă, eră o întâmplare fericită, a unui om, sau a unei familii, iar bietul popor, de abia mai avea timp, să puie mâna pe coarnele plugului, când lăsă fiuta și lancea, el, — poporul — găseă în isvorul nesecat al sufletului său, destul dor de libertate și destul înbold spre a alergă spre un viitor mare, înălțător și românesc.

Toate mișcărilor lui au avut ca suprem caracter naționalismul. Astfel: Horia, Cloșca și Crișan; astfel Tudor Vladimirescu; astfel 1848, ca se nu vorbim de faptele *Marilor Voirozi*, ce sunt adevărate Epoce, ale vieții și istoriei noastre.

În așa împrejurări oțelit sufletul nostru, se și înțelege, pentru ce conștiința neamului, este așa de sigură și limpede.

O populațiune, de peste, douăsprezece milioane, se cunoaște locuind laolaltă, un întins pământ, se știe că a dus mereu, aceiași luptă pentru apărarea existenței sale, s'a înțeles în totdeauna, în aceiași limbă și de o vreme, încoa, — fără nici un drept și prescripțiune istorică, fără nici o cucerire, ce s'o fi suferit — se vede stăpânită în pământurile sale, de hotare, de puteri străine, apăsată ca și cum ar fi un rob și împedecată dela unitatea sa, cel puțin sufletească.

Conștiința ei, se întreabă, de ce?

* * *

De aceea, caracterul suprem, al luptelor seculare, ale neamului a fost păstrarea lui etnică, în pământul și limba lui; o singură sfortare supremă, urmarea mai departe a traiului românesc.

Încolo, toate schimbările, toate greutățile, au fost pentru el, vremelnice. Le-a primit și le-a petrecut, ca pe ceva de nevoie, sau de folos, traiului și apărării lui. Când cauze adânci, i-au schimbat religia, el s'a declarat cel mult *unit*, și de-a mers la *Congregațiunea Fidei*, a adus dela Roma, cultura ce-i lipseă, în pământul lui, mărturii vii de vechea origină, spre a le răspândi, mai departe, neamului întreg, peste hotare politice.

De s'ar căută, în toată istoria civilizației europene, o pildă de mai puternică voință și de mai sigură păstrare a unității și-a direcțiunii de neam, nu se va găsi.

Se apropie un veac, de când cu tractatul dela Andrianopol — petrecut între puteri *străine nouă* — ni s'a răpit Basarabia, — astăzi, — cu apoape două milioane de locuitori. Și de vor trece — *de va fi urgia tot așa* — alte veacuri, ei vor rămâne tot moldoveni și vor grăi tot *moldoveneste*.

Dar, colo, departe, în Pind-smuls, din leagăn, frațele își aduce aminte de gungunitul primei copilării și și-a păstrat el sie-și numele de *aromân*, pe care, peste veacuri, lungi de o eternitate, ni l'a adus nouă, prinos de legătură și iubire frățască.

Peste tot, se afirmă, sub imboldul culturii și civilizației universale, voința Românului, de a-și păstră românismul.

* * *

Dacă pentru șirul faptelor din trecut, ca și pentru cele imediat următoare războiului neatârării, se va ocupa istoria, pentru cele ce s'au întâmplat în urmă și mai ales cele ce se petrec în zilele noastre, trebuie să se ocupe critica politică neadormită și neertătoare.

În viața politică și în prefacerile ei zilnice un criteriu sigur al acțiunii omenesci, este situațiunea ce ocupă, cel ce reprezintă acțiunea și complexul întreg al felului său de a lucra până aci.

Dacă omul are o acțiune lămurită, dacă aspirațiunile sale, sunt, în sens ascendent, un mers, o înălțare firească, a unei activități ce este evidentă de la sine, și nu mai are nevoie de propria formulare a individului, spre a fi cunoscută, atunci și ideile ce le propagă, sunt cât mai obiective posibil și el este înboldit de un resort sufletesc, nobil, puternic, sincer ce se impune tuturor, și promovează ideile și înalță omul.

Dacă, însă, nimic, sau foarte puțin din trecutul aproape neînsemnat, nu indică cum și ce fel s'ar manifesta cine-vă, într'un moment dat și într'o anumită cestiune; dacă acțiunea personalității este lipsită de altă suprafață, decât aceea a luptei validării unor aptitudini intelectuale necunoscute până atunci, acțiunea aceasta se resimte, îndată, de preciziune, de autoritate, de experiență.

În cazul întâi, acțiunea politică, poate fi greșită, dar rămâne mare prin intenția ei și se impune criticei respectoase; în cazul al doilea, este o încercare timidă, copilăroasă și inoportună, ce trebuie redusă de la început, la ridiculul, propriu ei, spre a nu face, singurul rău ce-l poate face, școala descurajării.

Astfel, în urma evenimentelor ce s'au desfășurat, în Europa răsăriteană și a distrugerii tratatului de Berlin, conștiința publică din România s'a îngrijit, și pe complexitatea infinită, pe varietatea aproape confuză, a multiplelor puncte de vedere, din care se poate privi interesul Statului român și drepturile românismului, a cerut o indicațiune, o asigurare. Răspunsul acesta îl așteptau, cum este lezne de înțeles, și alte cinci-șase milioane de Români, din jurul Regatului.

Pentru ce, nu este locul a se cercetă, aci, factorii legali și de autoritate, au tăcut, sau au păstrat o rezervă extremă.

Camerile legiuitoare, regale, guvernul, partidele politice, se fac, încă, să fie așteptați, pentru o atitudine; pe când, la Iași, un tânăr, d-l Stere, care de când a venit din Basarabia, a făcut să se vorbească de martirul său și de bunele sale calități intelectuale, se ridică deodată neașteptat de nimeni, și din o prezentă înaltă situație politică, face și mai înaltă politică și diplomație.

Fără a fi cestiunea în discuție — în dicționarul clasi-

cilor diplomați se zice, că succesiunea Austro-Ungariei, se va deschide după lichidarea Turciei,—d-sa, pentru o acomodare de politică internă, pentru a nu părea prea revoluționar, într'un guvern democrat, se silește să dea dovezi, de maturitate personală, de prudență diplomatică și de pricepere politică.

De cât...

A, acest decăt este foarte trist și foarte dureros.

Dacă peste fruntăriile țării noastre, cuvântul său, ar fi putut păstră singurul înțeles ce-l are la noi, n'ar fi fost nici o supărare. D-sa ar fi fost liber să dea și Austro-Ungaria liberă să primească sprijinul d-sale, spre a-și justifica existența și de aci înainte.

Românii, din afar de regat, au luat, însă și un alt înțeles trist al purtării d-lui Stere. Ei au priceput, că pentru o lume politică de vârsta, de temperamentul, de educația, de cultura, de patriotizmul d-lui Stere,— pentru o generație — de aci încolo — se vor prelungi grelele erori ale politicei noastre față de ei, duși de același miragiu politic al Austro-Ungariei și față de această *revelațiune* am avut cea *durevoasă și dezesperantă* eșire a ziarului *Lupta*, ce-a asvârlit ca o desfidere în-tregei conștiinți românești, de aici.

Noi, nu ne perdem, față de primejdii, așa de *combinate*. Noi, rămânem, în aceiași acțiune a încroderi în sine și în dreptatea logiceii civilizațiunei, dacă există ea, în omenire. Și frații îndurerăți să știe, că nu le este învoit a se descurajă și nici a confundă. D-l Stere, este unul și în orice caz, ca d-sa puțini. Aici, sunt șapte milioane de Români, născuți pe acest pământ, care au numărat mili.anele ce lipsesc întregului tot românesc, care cred adânc în forța rațiunei și în dreptatea judecătii ei, care știu că rezultatele mari, se prepară încet, mereu, că se așteaptă mult, dar sosesc odată; care cunosc că promovarea supremă a dreptăței stă în dezvoltarea tuturor forțelor omenești, care lucrează, fără proget zi și noapte, și care când se odihnesc, ridică ochii peste hotare, privesc pe frați nu spre a-i dezesperă ci spre a-i încurajă să lupte, să aștepte.

* * *

De aceea și acolo se cere mai multă bărbăție, mai mult discernământ. Când frații de dincolo, vor cunoaște bine, țara și oamenii de aici, vor și pricepe, care-i acțiunea omului și care a neamului.

TAKE POLICRAT.

A apărut

Puterea Sufletească

PARTEA III-A

CULTURĂ. PUTERILE SOCIALE

DE

C. RĂDULESCU-MOTRU

Prețul lei 3,50

Cu această fascicolă se termină lucrarea: *Puterea Sufletească*.
Prețul celor trei fascicole este lei 12. Abonații *Noii Reviste Române* au o scădere de 25% din acest preț, când lucrarea se va procura direct prin administrația revistei.

ȘTIINȚE SOCIALE

ARIVISTUL POLITIC

Quelle horrible peine à un homme qui est sans prôneurs et sans cabale, qui n'est engagé dans aucun corps, mais qui est seul, et qui n'a que beaucoup de mérite pour toute recommandatio, de se f ire jour à travers l'obscurité où il se trouve et de venir au niveau d'un fat qui est en crédit!

La Bruyère.

I.

Cel care este înzestrat cu intuiție psihologică, adică are acel dar de a citi cu ușurință într'un suflet omenească; ar putea să întrevadă apucăturile candidatului la arivism, chiar mai înainte ca să fi intrat în marea și greaua luptă socială.

Când observi la un tânăr o disproporție prea mare între aspirațiile lui și calitățile necesitate pentru îndeplinirea lor; — cu alte cuvinte, când vezi că un om are dorințe mari și calități relativ mici; poți fi sigur că el, ne fiind în stare să și le satisfacă pe calea cea dreaptă, va recurge la căi piezișe.

Insușirea de căpetenie a or cărui arivist este tendința ca să parvie *cu orice preț*. Deosebirea dintre ariviști stă în *mijloacele* de care se slujesc. Așa, bunăoară, felul de procedare al funcționarului arivist se deosebete de acela al arivistului politic; precum și procedarea celui care aspiră la bogății mari nu e la fel cu a celui care vrea să ocupe o situație însemnată în lumea științelor sau a literelor, fără ca să aibă aptitudinile trebuincioase pentru aceasta.

Un tip specific țării noastre este acela al arivistului politic, numit astfel, fiindcă vrea să parvie prin mijlocirea politiceii.

Pentru un om de caracter, politica este un mijloc de care el se slujește pentru îndeplinirea unor îmbunătățiri sociale de interes general.

Cu totul altfel este cu arivistul politic. Pentru el interesul general nu prețuește absolut nimic, pentru el politica este pur și simplu un mijloc de satisfacere a vanităților sau a intereselor *personale*, cu alte cuvinte un mijloc de parvenitism sau de căpătuală. Dacă și-ar da pe față această josnică intențiune; neapărat că ar fi discreditat chiar de la început. Grijea lui cea mai mare este, săși-o ascundă sub masca *abnegațiunii*.—Formula «totul pentru țară; nimic pentru noi» s'a repetat așa des, în cât a devenit banală. — Ne explicăm, prin urmare, pentru ce *duplicitatea* este o caracteristică de căpetenie a arivistului politic.

Sub această duplicitatea se ascunde o lipsă complectă de *simț moral*. Arivistul politic csto un *amoral*. De altfel, aceasta este o trăsătură comună tuturor ariviștilor.

Pentru ei noțiunile de *bine* și *rău* au un înțeles cu totul deosebit de acela pe care îl veți găsi în dicționare sau în tratatele de morală. *Bine* este tot ce le aduce profit; *rău*, din potrivă, tot ce le pricinuește pagubă.

Prin urmare, or de câte ori vor crede că vor avea profit din exploatarea unei situații, din mânuirea unei afaceri păgubitoare pentru alții; dânsii vor îmbrățișa-o.

Toți însă țin forte foarte mult să-și salveze *cinstea aparentă* sau oficială; cât pentru *cinstea reală*...

O altă însușire a arivistului e *dibăcia*. Ce va să zică un om dibaciu? Acela care are prezența de spirit să iasă numai decât dintr'o situație încurcată. sau care știe să profite de încurcăturile în care se găesc alții. Prin dibăcie reușești să dejoci cursele care ți-se întind, să întinzi curse altora în care să-i faci să cadă și, în sfârșit, să-ți ascunzi cât mai mult cu puțință fondul necurat al sufletului tău.

De altfel, fără această însușire îți este aproape cu neputință să reușești mai ales în politică, unde mișună viclenii, de ale căror curse trebuie să te ferești la fie care pas.

Indrăzneala este însușirea caracteristică arivistului politic. La noi este chiar zicătoarea «să știi să faci gură», dacă vrei să isbutești. Dar mai trebuie să știe *când* s'o faci și *cum* s'o faci. Și aici se observă cât de trebuincios este pentru arivistul politic ca să fie un om dibaciu. Mulțumită acestei însușiri, el știe când trebuie să ridice *tonul* și când trebuie să tacă.

Mijlocul principal de care se slujește arivistul, în luptele politice, este *curântarea*.

Dacă am crede însă că toți ariviștii politici sunt *oratorii*, ne-am înșelă. Aceștia sunt foarte rari. Ceva mai puțin rari sunt *retorii*; iar aproape toți sunt *limbuți*. Dintre aceștia din urmă se recrutează «oratorii» întru-nirilor din mahalale, micii agenți electorali cari, în jurul meselor din cărciumile de cari scumpa noastră țară este atât de bogată, «tună și fulgeră» în potriva *infamilor* dela putere, cari poate că de multe ori n'au altă vină, decât că... sunt la putere. Ei debitează tot felul de calomnii, amestecate deseori cu înjurături la adresa partidului advers; ei zăpăcesc mintea. deja cam zăpăcită de băutură, a naivilor auditori cari-i ascultă cu gura căscată. cu tot felul de promisi mincinoase pe care spun că le vor îndeplini partizanii lor politici. Căci, din nenorocire, omul simplu este așa făcut, încât crede mai cu ușurință o promisie exagerată a cărei îndeplinire l'ar satisface, decât un adevăr care nu-i convine.

Tot dintre limbuți se recrutează o parte a oratorilor politici de provincie; iar cealaltă parte se compune din *retori*, adică din acei vorbitori ale căror «discursuri» au numai aparența oratoriei, căci în fond ele copriind idei răsuflate și fraze sforăitoare. Un tip clasic al acestora este *Cațutencu* din *Scrisoarea pierdută*.

II.

Este interesant și instructiv în acelaș timp, să observăm cum își fac intrarea în scenă unii ariviști politici din clasa mijlocie. Dâșii își prepară terenul chiar de când se află pe băncile universitare. Pentru ca să atragă atenția asupra lor, încep să se amestece cât mai des în mișcările sau, mai bine zis, agitațiunile studențești care, din nenorocire, aproape toate au un caracter politic.

O mare vină a politicianilor este, că au căutat și caută adesea să se slujească de studențime, în felurite scopuri politice. Candidații la arivism sunt cei dintâi cari se pretează la asemenea manevre necurate. Din punctul lor de vedere, aceasta nu-le poate aduce decât profit. Le dă ocazia să se pună în atingere cu felurite

personalități politice marcante care, mâine poimâine dupe ce dâșii își vor lua licența sau doctoratul, vor putea să le dea o funcție mai gras plătită, ridicându-i pe trepte sociale, la care n'ar fi ajuns niciodată prin micile lor calități. Căci trebuiește de luat în seamă faptul, că cei mai mulți cari în agitațiunile studențești se află în frunte, la învățătură sunt în coadă. Și aceasta se explică destul de lesne. Ca să însemnezi ceva în mișcările studențești, întâia însușire ți se cere este să faci gură. Pe câtă vreme, când este vorba de carte, acolo trebuie muncă încordată, pe care tu, om grăbit să parvii și doritor de izbânzi ușoare, nu ești în stare să o depui.

După ce arivistul a reușit să se facă cunoscut din mișcări studențești și după ce în sfârșit, cu chiu cu vai, a isbutit să obție o diplomă universitară, el își face debutul în viața politică. In ce partid se va înscri? Iată o chestie care îl preocupă. Principiile partidelor politice, dacă le au, îl lasă cu totul nepăsător. Ceea ce îl interesează este «să miroase» care dintre ele i prezintă mai multă perspectivă de căpătuală. Și, odată luminat asupra acestui punct, el se înscrie în partidul ce i se pare mai potrivit pentru satisfacerea ambițiilor sale de îmbogățire, de onoruri sau de amândouă.

Să nu credeți însă că el s'a înregimentat pe viață într'un partid. Atunci când vede că lucrurile n'au mers așa de repede cum a nădăjduit dâșul, sau când partidul advers îl tentează prin oare care promisi mai fermecătoare; el își schimbă domiciliul politic, nu însă și principiile, pentru simplul motiv că pe acestea nu le-a avut niciodată. Și astfel îl vedem plimbându-se din partid, în partid după cum unul sau altul i satisface câte o ambiție sau câte un interes, până când vede că a reușit să se impună ca o forță. Atunci începe să tragă mai greu la cântar, să facă pe dificilul și nu mai simte nevoe să peregrineze dela unii la alții; căci a isbutit ca, în partidul în care se află, să devie «un om cu greutate» de al cărui «prețios concurs» nu se pot lipsi tovarășii lui politici.

Un tip de arivist politic, destul de obișnuit la noi îl găsim descris în *Iubita*, uitatul roman al lui *Traian Demutrescu*. Iată cum ni-l înfățișează autorul: *Mișu Dorescu*, avea o frumusețe bărbătească; cu forme energice, cu mișcări hotărâte, care arătau un temperament neînclinat către visuri și slăbiciune.

«Vasigur, domnule Corbescu — spune el lui Emi — că adevărata filosofie a vieții constă în a ști să râzi și să faci pe alții să râdă.

— «Chiar când ești trist?» — îl întrebă Emi.

— «De sigur. Or ce om poate fi trist pentru sine, dar e dator să fie vesel pentru alții». ¹⁾

Din aceste cuvinte vedem că avem de a face cu omul care caută să *juisseze* de viață, și care nu-și dă pe față adevărata lui stare sufletească.

O însușire a arivistului politic desăvârșit este că știe să se facă plăcut. El este un bun psiholog, un fin cunoscător al sufletelor omenești. Și-i este destul să vie în atingere cu cineva, pentru ca să-i ghicească firea și să se poarte potrivit cu ea. El știe să captiveze sau,

1) *Iubita*. (Bibl. p. toți) pag. 89.

vorbind în termeni populari, «să se îmbrace în pielea aceleia cu care are a face». De aceea, dacă ai ocazia să-l studiezi când se află în contact cu felurii oameni; observi că nu se poartă nici măcar cu doi în același fel. Cu fiecare păstrează atitudinea ce crede că e mai plăcută aceleia. Poporul spune despre acești oameni, cari în realitate sunt fățarnicia personificată, că au *lipiciu*.

Dar să revenim la tipul nostru. Care este trecutul său ?

«Intors dela Paris, unde cheltuise parte din averea părintească, se făcu cunoscut prin câteva discursuri strălucite, ținute în timpul unei alegeri electorale. La început, se arătă ca un democrat înaintat. Vorbi de drepturile economice ale poporului, de sufragiul universal și făcu istoricul odios de cinic și imoral, al partidelor noastre politice.

«Mai mulți tineri se grupară în jurul lui.

«Șefii liberalilor căutară să-l atragă, făgăduindu-i că-l vor alege la colegiul al doilea, și, poate mai târziu, îi puteau deschide drum spre banca ministerială.

«Caracterul lui Dorescu nu putu rezista ispititoarelor promisiuni și intră în partidul, pe care cu o lună mai înainte îl sfâșiasse 1).

Toate aceste *calități* făcură pe un burghez cu parale să exclame entusiasm: «Iată un tânăr cu mare viitor»; — și să-i dea fata de nevastă.

Că Dorescu întrebuințează mijloace incorecte ca să parvie, că este un om lipsit de caracter, — acestui burghez bogat puțin îi pasă. Esențialul este să parvi, indiferent de mijloacele întrebuințate. Ele pot fi orcât de josnice, numai cu condiție să te ducă la isbândă.

Nu găsiți asemănare între această mentalitate și aceea a Rusului care spune: «fură, dar să nu te prindă»? Totuș veți observa-o foarte des, mai cu deosebire în viața noastră politică.

III.

Felul de a fi al tipurilor sociale atârnă de mediul social al poporului în mijlocul căruia trăesc. Arivistul politic al unei țări are unele trăsături caracteristice deosebite de acelea ale celor din alte țări.

Una dintre aceste caractere esențiale ale arivistului politic român mai cu seamă, este *lipsa de cultură serioasă*, care se observă aproape la toți cei din România. Faptul este destul de explicabil.

Ne găsim într-o fază în care nu se practică aproape de loc *știința pentru știință*, dar numai *știința pentru căpătueală*.

Cel care urmează cursurile universitare, nu face aceasta din iubirea pe care ar avea-o pentru știință, ci în special pentru obținerea unei diplome, care să-i dea dreptul la o anumită funcție sau profesie.

După ce s'a văzut stăpân pe acest drept, pe care de cele mai multe ori l'a obținut prin protecție sau examene preparate în pripă; nu se mai interesează absolut de știință. Ba ceva mai mult: Uită chiar și ce bruma învățase.

Un savant doctor în medicină și profesor universitar în același timp, se plângea cu drept cuvânt stu-

denților săi, spunându-le: Domnilor, de când m'am întors în țară, parcă o pânză mi s'a lăsat pe corp, care îmi jenează toate mișcărilor. Aici la noi se face numai politică. Îmi este destul să mă întorc la Paris și să reintru în mediul în care mi-am petrecut o mare parte din viață cu cercetările de laborator, pentru ca să-mi revie gustul de muncă.

Explicația psihologică a acestui fapt stă în aceea, că acolo există *emulația*; pe câtă vreme, la noi acest înbold lipsește cu totul. Și se observă acest fapt dureros, că avem pe unii cari sîcotesc învățătura numai ca o afacere de profit; iar pe alții cari, după ce au muncit din greu și și-au format pe drept o reputație distinsă, nu se mai ocupă de loc cu știința.

Cu alte cuvinte, dânsi caută să profite în viitor, numai în puterea valorii pe care au avut-o în trecut, valoare care se micșorează din ce în ce și și pierde din însemnătate, știut fiind că știința nu stă pe loc, dar din potrivă înaintează cu pași repezi. Din săvanți ei devin simpli politicieni.

Ceea ce face pe arivistul politic român să fie și să rămână incult este și lipsa de cultură a mediului căruia i se adresează. Când ar ști că acest mediu este în stare să-l controleze, să-i constate nulitatea lui culturală; atunci de bună seamă că nu i s'ar înfățișea numai cu o spoială de cultură. Incât așa cum se prezintă lucrurile acum, nu trebuie să ne mirăm că, mai anii trecuți, s'a găsit un venerabil senator, care în plin Senat a spus cu ifos că și dânsul a citit... talvegul. Credea că talvegul este o carte !..

Se explică prin urmare, de ce mai toți ariviștii noștri politici, chiar dintre cei mai de seamă, sunt niște simpli *retori*, niște seci frazeologi. Ei caută să înlocuiască golul de idei, prin pletora de cuvinte.

Ceea ce se mai observă la ariviștii — parveniți mai cu seamă — este *cinismul*. Când arivistul politic a isbutit să se înfigă într-o situație de care se știe sigur atunci începe să braveze și să se sfideze.

Imi amintesc de un fost ministru, care numai în puterea multelor voturi de care dispunea în județul său, ajunsese în această înaltă dar nemeritată demnitate. El care n'are alt titlu de glorie, de cât acela că a ținut recordul destrăbălării în departamentul pe care l'a necinstit cu prezența sa, — spuneă unui prieten următoarele tipice cuvinte: Dacă n'oi călca legea acum când sunt ministru, când o s'o calc? — Ele sunt de ajuns, pentru ca să-ți caracterizeze omul.

Trebue de remarcat faptul, că cinismul arivistului român este mai mare, decât al ariviștilor politici ai popoarelor mai civilizate. Aceasta din cauza marii toleranțe față de incorectitudini, care se observă la noi. De altfel avem și proverbul, că la noi este «sat fără câini».

Cum se face că atâția oameni pătați mai reușesc să joace roluri în viața politică a țării românești? Mai întâiu de toate, din cauză că li se iartă prea multe de către aceia cari sunt ținuți să-i pedepsească. Și nu sunt tocmai rare cazurile, în care oameni politici influenți au intervenit să smulgă din ghiarele judecătoreului de instrucție, pe acci cari meritau «să înfunde pușcări».

1) *Iubita*. (Bibl. pentru toți) pag. 88.

Dar un fapt psihologic mai ciudat este, că oameni compromiși până în gât mai reușesc să fie ascultați de popor, să-i fure încrederea. Cauza este că poporul fiind prea incult, este prea naiv și încrezător. El se găsește în acea fază culturală în care fraza frumoasă și valoarea aparentă îl încântă mai ușor, decât valoarea reală, pe care nu este încă în stare s'o discearnă și s'o prețuiască.

Tristul spectacol ce ni-l înfățișează, în trăsături generale, viața noastră politică, este următorul: În vârful piramidei sociale vedem un număr restrâns de oameni, compus în mare parte din cei cari n'ar merita să fie acolo; iar restul, dintr'unii cari chiar dacă au înalte calități intelectuale, le lipsesc însă cele morale și, în sfârșit, din alții cari le au pe amândouă, dar ale căror bune intențiuni sunt aproape cu desăvârșire împiedicate să se îndeplinească, de către cei cu apucături necurate cari fiind prea mulți, constituiesc o putere covârșitoare.

Mai jos de acest grup se află clasa mijlocie, în care ariviștii politici sunt foarte numeroși. Dintre profesiile cari dau cel mai mare contingent este *advocatura*. —Ținem să spunem însă dela început că și printre advocați sunt unele excepții fericite care, de altfel, mai mult confirmă regula. Nu ne ocupăm de acestea.

Prin natura profesiei lor, advocații sunt cei mai des în atingere cu publicul. Așa se explică de ce majoritatea reprezentanților unei națiuni, în Cameră mai ales, o formează advocații și întru câțva medicii. Ei sunt mai în măsură să facă mici servicii cetățenilor, cari la rândul lor îi răsplătesc cu câte un fotoliu de senator sau deputat.

Aceasta nu explică însă de ce sunt așa de mulți ariviști politici printre advocați. Explicarea stă în faptul, că ei au cele mai pronunțate însușiri de ariviști, adică sunt îndrăzneți, dibaci și mai cu seamă frazeologi.

Mentalitatea advocaților este foarte interesantă. Felul lor de a judeca nu se ascămână cu al celorlalte profesii sau categorii sociale. Un om de spirit spune că *advocații sunt maștri în arta de a falsifica adevărul*. E ceva just în această afirmare.

Intr'un proces nu se poate ca amândouă părțile înpricinată să aibă dreptate. Totuș advocatul fiecăreia susține că dreptatea este de partea lui. Cel ce n'o are, vede bine aceasta; dar dacă ar spune-o, atunci nu numai că n'ar fi plătit de client, dar s'ar expune la buclucuri mai mari. De aceea el caută «să tragă argumentele de păr», să subtilizeze; în sfârșit, «să umble cu chitibușuri».

Practicând meru această sistemă de «argumentare», mintea lor se obișnuiește, cu timpul, să judece fals, să exagereze—se știe cât de mincinoși sunt unii advocați—chiar și în chestii neadvocățești.

Prin urmare, nu sunt dâșii cei mai potriviți pentru arivismul politic? Incontestabil că da.

* * *

De desubtul acestui strat social compus din clasa mijlocie, se află acela al micii burghezimi, care de asemenea își are ariviștii săi politici, reprezentați prin oameni de rând cari, în loc să practice în mod serios o meserie,—s'au apucat de politică. Poate că ar fi fost

niște buni lucrători cismari, tâmplari, potcovari, etc.; dar ei au ambiționat la mai mult. Fiind buni de gură și întru câțva șireți, ei au îmbrățișat rolul de agenți electorali, în care însemnează ceva mai mult. Ei devin «notabilitați» în mahalale și părerea lor este luată în seamă adesea de către cei dela centru. Iar când vin «ai noștri» la putere, îi veți vedea pe acești nemernici, bombardati funcționari prin prefecturi, primării și poliții. Provincia în special este bântuită de acești funcționari de ocazie, cari devin niște mici tirani în strâm-tul lor cerc de activitate și niște șnapani, când li se prezintă ocazia.

Dela arivistul politic care se poate înălța chiar la demnitatea de ministru, până la cel agramat care poate fi numit simplu funcționar nu este deosebire în cece privește valoarea morală. Deosebirea stă în felul de manifestare și, mai cu seamă, în gradul de cultură.

Și când îți arunci privirea asupra vieții noastre politice atât de coplesită de această puderie de oameni cari n'au nimic de pierdut și totul de câștigat, de acești oameni gata să-și prostitueze conștiința pentru cel care dă mai mult, de acești pescuitori în apă turbure și mânuitori de afaceri necurate, de acești falși patrioți și naționaliști pentru care interesele națiunii lor, ai cărei fii nerușinați și nedemni sunt, nu însemnează nimic; atunci îți revin în minte memorabilele apostrofări pe care, acum 23 de veacuri, *Demosthene* le-a aruncat, în a treia dintre celebrele lui *Filipice*, corupților săi compatrioți.

«Astăzi totul e de vânzare întocmai ca la bâlciu, iar în locul virtuților de altă dată, un rău străin a fost adus în Grecia, un rău care o sapă și o doboară. Care este acela? *Iubirea de bani*.. Atenienilor! *La voi totul moare, fiindcă totul se preocupăște!*»

IV.

Din nenorocire, nu este destul să constați un rău. Greul este ca să-i găsești leacurile. Și trebuie s'o recunoaștem că ele, chiar dacă se știu, nu se întrebuintează, fiindcă cei cari ar fi mai în măsură să facă aceasta, au tot interesul să nu ție socoteală de ele.

Cum s'ar pnteă luptă cu izbândă în potriiva arivismului politic? Iată o întrebare la care nu este tocmai ușor de răspuns.

Noi credem că această luptă ar trebui să fie dusă atât de sus în jos, cât și de jos în sus. Să ne explicăm.

Mai întâiu de toate, trebuie luate măsuri de către stat, prin care să se poată constata mai cu siguranță și deosebi mai bine *valoarea reală* a unui om, de *valoarea aparentă*.

Un inteligent și cult profesor universitar mi se plânga de un neajuns, pe care-l întâmpină la seminarul pedagogic, ce-l face cu studenții săi, și îmi spune că sistemul aceasta al discuțiilor verbale, care se întrebuintează în seminarele pedagogice, nu este mijloc bun de control al valorii intelectuale și culturale a fiecărui student. Căci se întâmplă aproape în totdeauna ca studenții cei mai buni, cari de regulă sunt și cei mai timizi, să fie biruiți în discuție de către cei mai inculți decât dâșii, dar în schimb îndrăzneți și limbuți.

Ceea ce la seminarele pedagogice se petrece în mic;

în lupta socială se petrece în mare. Cauza principală este, că nu există măsuri destul de riguroase prin care să se deosebască meritul adevărat de cel fals. Și se mai întâmplă și altceva mai grav, anume că chiar dacă se observă această deosebire, ea nu este luată în seamă; căci ceea ce din nenorocire, se pretinde foarte adesea dela un om de către cei cari dețin puterea, nu este ca el să fie de valoare, dar să servească drept uneită pentru săvârșirea unor fapte necurate.

Când cei de sus au interesul să se slujească de oamenii cari nu sunt cei mai merițiți; atunci tot ce rămâne de făcut, este ca acei cari luptă înarmați cu arme leale, adică cei cu merite personale, să se solidarizeze și să ceară măsuri prin care să se garanteze răsplata meritului; iar falsele valori să fie ținute la carantină. Inșă este regretabil că foarte puțini sunt pătrunși de marele adevăr, că *solidaritatea* este cea mai puternică armă pentru obținerea și menținerea drepturilor. Dacă ea s'ar practica, atunci omenirea ar avea altă față, iar viața mai mult farmec.

O cestiune tot atât de interesantă este aceea a atitudinii ce trebuie să aibă cetățenii față de politicieni. Ea ar trebui să fie cât se poate mai *circumspectă*. Dâșii nu trebuie să socotească frazele pe care le spun la întruniri publice oratorii de ocazie sau «vulpile bătrâne», drept cuvinte de evanghelie.

Când aud pe câte unul rostindu-se cu mare evlavie despre cinste și-l văd bătându-se cu pumnii în piept, când vorbește despre «frații de dincolo», nu trebuie să-l creadă orbește. Este neapărat trebuincios să se dede la o mică dar scrupuloasă anchetă, pentru ca să vadă ce conduită, are dânsul în viața socială. Dacă este, de exemplu profesionist, să se intereseze cum se poartă în afacerile profesiei sale. Este el cinstit? Servește el pe clienți în mod conștiincios? Sau este un incorect care, sub masca unei cinsti aparente, ascunde cea mai revoltătoare neonestitate? De asemenea, să cerceteze dacă este corect în afacerile lui private; dacă își plătește datoriile în cazul când le are; dacă e un om de cuvânt etc. etc. Toate acestea se pot afla, dacă ști cum să le cercetezi.

Și mai înainte de a se încrede în sinceritatea sentimentelor lui pentru frații *de dincolo*; să se intereseze de felul cum se poartă cu frații *de aici*.

Căci un adevăr să se aibă în vedere și anume, că omul onest n'are două măsuri; el are aceiaș purtare față de toți și în toate afacerile, adică este de o conștiințozitate și corectitudine exemplară.

Dacă toți cetățenii ar fi pătrunși de acest adevăr; dacă ei n'ar crede orbește că ceace *zice* un om corespunde cu ceace ce *face*;—atunci s'ar păzi mai bine de fățarnici, cari joacă comedia cinstei, patriotizmului și naționalismului. Și ar vedea că dâșii împrumută de ocazie aceste cuvinte mari, aceste sentimente înalte și se slujesc de ele ca de platformă prin mijlocirea căreia să se ridice la onoruri și situații nemeritate.

Să ne mai mirăm că la noi orce chestie mare se *mercantilizază*? Aceasta ar fi adevărată copilărie.

Când vedem că nici măcar toți hoții nu sunt vârați la pușcărie; cum oare am putea pretinde ca toți bănuții să fie ținuți la carantină?

N. ZAHARLA

LITERATURA

MARSILIEZA

Eră un om de nimic. Avea inimă de iepure și răbdarea încăpățanată și plictisitoare a unei vite de povară. Când soarta rea și batjocoritoare îl aruncă în temnița exilului, între noi, oameni posomorâți și veșnic triști, vina lui ni se păru așa de prostească și de caraghioasă, încât nu ne mai puturăm stăpâni răsul, și râserăm nebunește. Iar el în tot timpul acesta nu făcea altceva decât să plângă.

Nici odată în viața mea n'am întâlnit om, care să aibă la îndemână atâtea lacrimi. Și le lăsa să i curgă în voie din ochi, din nas, din gură; toată ființa lui și se părea, că plânge. Par'c'ar fi fost un burete, îmbibat cu apă și totdeauna gata de stors. Mai văzusem printre noi oameni, cari plângeau, dar lacrimile lor erau de foc și făceau și pe călăi să fugă. Erău lacrimi de bărbat, din acelea, cari îmbătrânesc fața, dar întineresc ochii.

După cum lava isbucnește din sămburele fierbinte al pământului și îngroapă sub ea tot ce găsește în cale, — tot așa lacrimile adevăratului bărbat lasă urme neșterse și înmormântează sub ele toate poftelę murdare și grijile meschine.

Omului nostru înșă, când plângea, i se înroșea nasul și și udă batista; și neapărat trebuia să și-o usuce numai decât pe vre-o frânghie, căci de unde și-ar fi luat grămada de batiste, pe cari le tot udă de lacrimi?

Cât ținu exilul, îl puteai vedea zilnic pe la autorități, rugându-se de toți accia, la cari avea drept să se adreseze. Se ploconeă la toți, se milogeă, jură, că e nevinovat, îi rugă să i cruce tineretea, făgăduia, că toată viața n'are să mai greșească, n'are să mai deschidă gura, decât ca să și laude binefăcătorii.

Ca și noi, șefii autorităților râdeau de el și în băta de joc îl porecliseră: «sărmanul purceluș!».

Când i se strigă: — Hei, vino încoace! alergă supus la chemare. Tot mai trăgea nădejde, că va auzi vre-o veste bună, că i se va da voia de a se întoarce acasă. Funcționarii înșă, îl luau în răs. Știau tot atât de bine ca și noi, că cră nevinovat, dar nădăjduiau, ca prin felul acesta de pedepsă să inspăimânte și pe «ceilalți purceluși!».

Și de n'ar fi fost și ei din fire, destul de mișei!...

Se ținea după noi, împins par'că de frica de singurătate a animalului.

Fetele noastre înșă se posomorau și deveneau chiar sălbaticе, îndată ce se apropiă. Zăpăcit cu totul, ne zicea: «dragii mei prieteni și tovarăși!».

Noi dădeam din cap răspunzându-i: „la seama! Poate să te audă cineva!“.

Și pe furiș își aruncă ochii spre ușă.

Puteai fi serios văzându-l așa? Și ne porneam pe răs, ca niște oameni, cari par'că ar fi uitat, ce este răsul!

Indemnă, mângâiat oarecum de răsetele noastre, se dădea pe lângă noi și mai mult și tânguindu-se, ne vorbea de cărțile cari îi plăceau atât de mult, lăsate

acasă pe masă; de mama lui, de frații lui mai mici, — despre cari nici nu știă, dacă trăesc încă, ori au murit, — chinuți, că nu mai au nici o veste despre el. După aceia îl goneam.

Când într-o bună zi ne hotărâram să nu mai primim nici un fel de mâncare¹⁾, îl apucă o spaimă caraghioasă, de nedescris.

Și ticălosul, de-ar fi putut, ar fi fost în stare să nu facă altceva decât să plângă și să mănânce!

Îi era teamă și de «scumpii săi tovarăși», dar și de autorități; și de victime, dar și de călăi! Se tot învârtea printre noi zăpăcit și și ștergea într-una fruntea de sudoare.

Mă întrebă neliniștit, nehotărât par'că:

— Și multă vreme postiți?

— O, da, foarte multă! îi răspunsei fără cruțare.

— Și tot timpul ăsta nu mâncați de loc? Nici... așa... pe ascuns?

— Doar..., când ne vin plăcinte de acasă! spuseli fără să râd.

Mă privi cu neîncredere, dete din cap și se depărtă oftând. A doua zi, verde la față, temându-se par'că de ceea ce voia să spună, ne înștiință:

— Scumpi tovarăși..., voui posti cu voi!

Și toți într'un glas:

— N'ai decât! Și unde'ți place!

Și'n adevăr posti. Nu'l credeam nici noi, după cum nu l'ar fi crezut nimeni din cei, cari l'ar fi putut cunoaște. Ne inchipuiam, că mănâncă în ascuns. Temnicerii își inchipuiau același lucru.

Și când către sfârșitul împotrivirii noastre aflăram, că s'a îmbolnăvit de tifos, deterăm nepăsători din umeri: «sărmanul purceluș!».

Unul din noi însă, — cel care nu râdea niciodată —, zise cu glasul înăbușit:

— E un tovarăș. Aideți, să'l vedem!

Aiură. Și în visele'i fără legătură vorbele îi erau tot atât de vrednice de plâns, cum îi fusese și întreaga viață. Vorbea, ca și mai nainte, de cărțile lui dragi de mama și de frații săi. Cereă într-una plăcinte, plăcinte reci ca ghița, jură, că e nevinovat, să rugă stăruitor să fie iertat. Își strigă patria, nenorocita noastră Rusie, chemă scumpa Franță, ai cărei fii au plătit odată cu sângele lor revoluția și libertatea!

Oh! Blestemat fie sufletul omului celui slab! Strigă, tul acesta de «scumpă Franță!» ne sfâșia inima.

Eram cu toții în infirmerie în clipa, în care și dete sufletul. Cu puțin înainte de a începe agonia, își veni în simțiri și stă liniștit, slăbit de boală, înconjurat de tovarășii săi de temniță.

Deodată parcă, și-aduse aminte de ceva și ne zise:

— Când voui muri, cântați-mi la groapă Marsilieza!

Un singur strigăt ieși din piepturile tuturor. Tremuram de bucurie și de mânie în acelaș timp. Un amestec de veselie și furie ne stăpânea sufletele:

— Ce-ai spus?

Repetă:

— După ce mă veți îngropa, cântați-mi Marsilieza pe mormânt!

Îi văzui ochii uscați și poate întâia oară în viața lui îi erau așa. Iar noi, noi plângeam cu toți fără excepție și lacrimile noastre ardeau ca focurile, de cari și fiarele au frică.

Muri. Și la groapă îi cântăram Marsilieza. Vocile noastre tinere și puternice întonară mărețul cânt al libertății, însoțite de vuetul oceanului, care ducea pe spuma valurilor către scumpa Franță teroarea albă, care moare și speranța libertății, roșie ca sângele.

Și chipul nuliții acesteia, cu trup de iepure și cu inimă de om, deveni steagul nostru și pentru totdeauna.

În genunchi înaintea eroului, tovarăși și prieteni!

Și cântăram imnul libertății. În vreme ce puștile ne păzeau, în vreme ce vârfurile baionetelor amenințătoare se îndreptau lucind spre inimile noastre, — cântecul grozav răsuna din ce în ce mai tare și mai vesel.

Dus pe mâni de prieteni, pe mâni de luptători pentru același ideal, sicriul negru fu coborât în groapă.

...Și 'n vremea ăsta, Marsilieza răsuna!...

L. ANDREIEV

(tradusă din rusește de G. Garp)

ȘTIINȚA

CHARLES DARWIN

Charles Darwin s'a născut la 12 Februarie 1809 la Shrewshuy în Anglia, unde tatăl său, Robert avea profesia de medic. Bunicul său, Erasmus Darwin, s'a ocupat și el cu științele naturale, în înțelesul filozofiei naturale de pe acele vremuri. Erasmus Darwin a publicat mai multe scrieri, din cari cea mai însemnată este «Zoonomia», în care a exprimat păreri asemănătoare celor exprimate de Goethe și Lamarck, fără să fi avut cunoștință de acești contemporani. Unele din însușirile sale le-a transmis nepotului său, Charles Darwin.

După terminarea studiilor universitare, la vârsta de 22 ani, Charles Darwin a avut ocaziunea să ia parte la o călătorie în jurul lumii, întreprinsă cu scopul de a aduna material pentru cercetări noi biologice. Călătoria, făcută într-o corabie, a ținut cinci ani. Când a ajuns în America de Sud, manifestațiunile variate ale naturii l-au impresionat într'atâta, încât gândurile sale au început să se ocupe cu problema originii speciilor cu care avea să se îndeletnicească o viață întregă.

Când s'a întors în patria sa, stabilindu-se la Down, pe o moșie situată în apropiere de Beckenham, la o depărtare de numai câte-va mile de Londra, el începuse să facă un studiu sistematic al animalelor domestice și al plantelor de grădină. Ceea ce l'a surprins foarte mult a fost constatarea, că există asemănări vădite între schimbările obținute prin cultura artificială sau domesticare și cele găsite la speciile sălbatice cari rămăseseră în natura liberă.

1) De multe ori, condamnații politici, — când li se iuterzice citirea de cărți și reviste, ori când li se gravează pe nedrept pedeapsa, — recurg la acest mijloc de a și arăta nemulțumirea; refuzând hrana proastă ce li se dă. Felul acesta de post, însă, aduce cu el tifosul. Si de aceia de cele mai multe ori, autoritățile cedează de frică.

În vremea aceea îi căzù în mână lucrarea lui Malthus asupra condițiilor populației: citirea ei, în deosebi, părerile lui Malthus asupra legăturilor reciproce dintre populație și supra-populație în statele de cultură ale omenirii și condițiile sociale ale animalelor și plantelor în starea naturală, l-au condus la formularea punctului celui mai de seamă al teoriei sale cu privire la creșterea naturală prin lupta pentru existență.

Primele lucrări ale lui Charles Darwin, deși au făcut mult zgomot și au fost repede traduse în alte limbi, au fost totuși ignorate de specialiști, de aceia cari reprezintă științele biologice la universități. Specialiștii aceștia îl considerau pe Darwin ca un nepoftit, care, fără a fi făcut studii de zoologie și botanică, a mers mai departe de cât se întinde orizontul lor. Deabea mai târziu, când cercetătorii au început să aplice teoria descendenței pe tărâmul anatomiei, ontogeniei, a sistematicii zoologice și botanice, — deabea atunci au început să recunoască că deducțiunile lui Darwin sunt întemeiate.

Interesantă este atitudinea pe care a avut-o Darwin față de criticii săi. A fost de o modestie din cale afară de mare atunci când încercă să răspundă adversariilor săi, de bună seamă fiindcă se temea că s'ar fi putut spune, că lucrările sale ar fi încercările unui «diletant». Din această pricină a și jertfit un număr de ani studiilor biologice, înainte de a da la lumină «Origina speciilor».

Fără să fi avut o cultură filosofică sau estetică — au rămas proverbiale unele păreri exprimate la bătrânețe: că poezia îi place din ce în ce mai puțin: că muzica-l aduce în anumite stări, pe cari mai de grabă le ocolește; că acele romane îi plac mai bine, în cari sfârșitul e spre mulțumirea tuturor, etc. — Darwin a avut un simț dezvoltat pentru frumusețile naturii. Dar nici istoria estetică nu va trebui să uite pe Darwin care pentru întâia dată a emis ideea, că și animalul superior posedă un anumit simț pentru frumusețea formală a culorilor și sunetelor, pentru formațiuni ritmice, și că o mare parte a frumuseții naturii în cercul celor vii, care ne încântă la păsări și fluturi, ar fi rezultatul preferinței continuă a unor astfel de obiecte prin ochiul și urechea animalelor atunci când e vorba să-și aleagă soțul.

S'a spus, că teoria lui Darwin n'ar fi cu desăvârșire nouă. Așa e, răspunde Eugen Dreher, chiar în evul vechiu filosofia grecească conține câte-o indicație rară, izolată, că printr'o înrudire a sângelui organizme superioare s'ar fi dezvoltat din cele inferioare; că însuși omul ar fi un inel din acest lanț al dezvoltării; că fiecare organism ar fi supus unor schimbări mai mari sau mai mici cari s'ar opera în dealungul anilor. Dar se poate afirma mai mult. Se poate susține că această ipoteză a evoluției a fost mai mult sau mai puțin și în spiritul filosofiei vremurilor mai noi; dar până la Darwin, nu s'a găsit nici unul care printr'o explicație exactă, pe care ar fi dat-o manifestațiunilor, să-i fi asigurat o valoare oare-care. Desigur că Herder, Goethe, Lamarck, Geoffroy de Saint-Hilaire au fost înaintașii lui Darwin, dar ei n'au fost în stare să zdruncine vederile domi-

nante în cercurile biologiștilor cu privire la legătura formelor organice. Și cu toate acestea aveau argumente destul de puternice pe cari își puteau sprijini convingerea lor.

Nu vom insista în acest loc asupra particularităților fizice, cari după părerea lui Darwin, se moștenezc din generație în generație; nici asupra schimbărilor și adaptărilor cari se operează în conformitate cu noile nevoi și cu noile condițiuni. În schimb ne vom opri o clipă la morala, care și ea se moștenește în lupta pentru existență. Se înțelege că morala nu trece în forma unor principii redigiate cu îngrijire, ci în forma unui imbold care te împinge ca într'o împrejurare oarecare să faci așa și nu alt fel. Nici sufletul omului nu este, în ce privește morala și estetica, o «placă necrisă» pe care lumea înconjurătoare își sapă primele impresiuni; în urma legilor eredității, omul se naște cu dispozițiuni bune și rele; aceste dispozițiuni sunt la fel cu cele intelectuale cari sunt totdeauna produsul eredității. Firește că creditatea nu trebuie să fie totdeauna directă; se întâmplă ca anumite caractere intelectuale să se manifeste deabea la nepoți, strănepoți, etc.

Teologii cari dela început s'au pronunțat întruiva Darwinismului, au spus între altele, că omul, dacă ar crede că strămoșii săi n'au fost oameni sau zei, ci animale, n'ar mai vrea să știe de nevoia moralei. Să vedem ce răspund adversarii lor: Cercetează istoria universală și vezi ce s'a petrecut în dealungul veacurilor, mai ales în evul mediu, când puterea bisericii a fost așa de mare încât a nimic, pentru mult timp, orice mișcare științifică. Ceea ce vei afla te va îngrozi. Omul, născut cu scânteia lui Prometeu, e departe de a corespunde idealului pe care ni l-am format despre om. Cu toate că eră mai mult decât credincios, gândurile îi erau rătăcite, nu eră în stare să judece, nici să fie de sine stătător, n'avea nici urmă de gust, eră mai brutal decât animalul, cruzimea lui eră fără margini, — lipsa oricărui simțământ delicat și fin au fost scările pe cari le-a suit dezvoltarea omenirii.

Doctrina lui Darwin care ne arată că lupta grozavă pentru existență este principul care împinge și regulează natura viețuitoare, aruncă tot deodată o lumină vie asupra condițiilor sociale și ale statului. O luptă pentru existență găsim atât între diferitele popoare, cât și între indivizii unuia și aceluiași stat, — o nevoie impusă de anumite împrejurări, dar care este întruiva sentimentului; această luptă hotărăște dezvoltarea lumii organice. Și în viața unui popor concurența este mult prea mare, ca darurile pământului să fie în stare de a corespunde în aceiași măsură tuturor nevoilor. Se impune deci ca toate să se acomodeze, să se impune condițiunilor date, dacă nu vroim ca totul să piară. Firește că și aicea acela va fi preferit, care va corespunde nevoilor; cu cât omul va învăța să înțeleagă mai mult, că numai principiul diviziunii muncii, va face cu putință ca toți să existe lângă olaltă; cu cât își va da seamă, că diferențierea activității nu'i va fi de folos numai lui, ci tuturor; cu atât lupta pentru existență se va schimba în bine; în loc de jaf și omor, omul va căuta să fie mai bun decât ceilalți.

Biologia de astăzi, când serbăm centenarul lui Dar-

win — spune Bölsche — se pare că în multe privinți nu mai este biologia cu care lucrează Darwin. Și în această direcțiune se constată mersul repede al progresului științific. Multe se schimbă într'un răstimp de douăzeci și cinci de ani, atunci când e vorba de cercetări pe terenul științelor naturale; cu toate acestea mișcarea cea mai mare o mai observăm și acum în acele locuri, pe cari Darwin le-a desemnat drept decizive în programul lui de cercetări.

În ce privește teoria lui Darwin, știm că ea are la bază două fenomene: ereditatea și variabilitatea. Se poate ea în ce privește problema variării formelor la animale și la plante, Darwin nu avea în mână toate faptele pe cari le cunoaștem astăzi. De Vries se încearcă să facă unele reforme în această privință. S'a mai susținut, că nici păreriile lui Darwin asupra eredității n'ar fi fost destul de întemeiate. Însă în amândouă direcțiunile, adversarii și-au dat numai osteneala de a apăla către un «Darwinism mai corect».

Pentru studiul originii eră firesc ca dela început paleontologia să fie de mare preț. Însă, tocmai această știință a fost și este absolut incalculabilă. Este o întâmplare dacă rămâne vre-o urmă care ne vorbește de ființele cari au trăit odinioară, o întâmplare, dacă răușim să scoatem la lumină vre-o rămășiță a vremurilor trecute. Când a început activitatea publică a lui Darwin, descoperirile paleontologice au fost deabia la începutul lor. De atunci s'au obținut rezultate cari au întrecut toate așteptările. Firește, cei nemulțumiți se pot declara nesatisfăcuți, dacă vei arăta sute de dovezi, ei vor spune că vor trebui să fie mii. Sau că vor spune că e vorba numai de indicii, nu de o reinviere a reprezentanților speciei. Alții sunt de părere, că paleontologia ar veni în ajutorul teoriei cu privire la originea omului, nu însă procesului selecțiunii, care s'a petrecut mai încet.

Lăudat de unii, defăimat de alții, Darwin rămâne totuși cel mai genial reformator în câmpul biologiei.

DR. M. HÂRSU.

NOTE ȘI DISCUȚIUNI

MENTALITATEA UNUI PROFESOR DE ISTORIE

Un cititor ne comunică rezumatul conferinței pe care d. D. A. Teodoru, profesor de istorie la un liceu din București a ținut-o în ziua de 14 Decembrie anul trecut la *Cercul cultural* din Galați sub titlu «credința ca putere în viața de toate zilele». Acest rezumat este tipărit în revista *Dundrea de jos* (25 Decembrie 1908) ce apare la Galați.

Este foarte interesantă mentalitatea ce se desprinde din afirmările conferențiarului în cestiune, mai ales când știm că numitul conferențiar este un profesor de istorie. D. Teodoru este și secretar general al ministerului de culte; dar aceasta n'are importanță, cunoscut fiind criteriul după care actualul ministru de culte își alege funcționari săi...

Iată câte-va din năsdărăniile pe care istoricul din Capitală le servește auditorului său din Galați:

Între ceea ce eră la noi acum o jumătate de veac și între ceea ce e azi e o deosebire profundă. Și am trecut prin două crize.

Pe atunci aveam familia compusă din soție, copii, slugi, servi, animale și lucruri, în fruntea careia trona paterfamilias stăpân peste toate acestea. Aveam pe moșier care se considera părintele sufletesc al țăranilor săi. Claca și breasla făcea cu neputință concurența și organiza solidaritatea micilor producători. Pe atunci singura știință eră tipicul, și credința religioasă era singura credință.

Deodată, dela această stare de lucruri trecem la alta cu totul deosebită. Atot-puternicia credinței religioase e înlocuită prin «atot-puternicia științei» și ca consecință prin credința în atot-puternicia diplomei. Legăturile de familie se rup. Dispare moșierul părinte sufletesc al țăranilor pentru a face loc răparețului arendaș străin. În locul breslelor medievale dăm în libera concurență neînfrănată. Azistăm în toate direcțiunile vieții noastre la cea mai sălbatică dezlănțuire a egoismului. Și rezultatul a fost: *Crearea României orașelor și... 1907!*

1907 ne-a făcut să trăim o viață atât de intensă, încât altor state le-au trebuit veacuri ca s'o trăiască.

Grație anului 1907, care ne-a deșteptat din toropeala în care toți eram seufundați, azistăm la intruparea unor credințe noi cari încep să însusească o mulțime de oameni. Egoismul e înlocuit prin credința în puterea solidarității între toți fiii patriei, între orașe și sate. Pretutindeni se manifestă credința în participarea tuturor la viața de stat; în puterea educației cetățenești la îndemâna tuturor românilor, din sate ca și din orașe, în înălțarea și a sateanului la rangul de cetățean. Prefectul, militarul, doctorul, în această nouă fază, devin educatorii mulțimei, devin apostoli ca și preotul și profesorul. Toți cei ce au credință în regenerarea instituțiilor țării, lucrează la această regenerare.

Anul 1907 a rupt legătura imediată dintre trecut și prezent, încât suntem foarte departe evolutiv de ceea ce era în țara noastră numai acum 3—4 ani. E o prefacere nouă a întregii noastre vieți de stat, este o împropătare în toate ramurile vieții noastre naționale, sociale, economice. Credințele vechi au dispărut și ceea ce vedem, se petrece pe temeiul unor credințe noi, de regenerare. Prin aceste credințe noi se întinde la o îmbunătățire pe cât de adâncă, pe atât de temeinică în societatea noastră românească.

«Acum 50 de ani în urmă aveam familie... și acum «legăturile acestei familii să rup! A tot puternicia credinței religioase e înlocuită prin a tot puternicia științei... «Azistăm în toate direcțiunile vieții noastre la cea mai «sălbatică dezlănțuire a egoismului! Și rezultatul a fost: «*Crearea României orașelor și... 1907!* S'a rupt legătura «evolutivă!»...

Și când un profesor de istorie suferă de o așa de profundă *confusio mentalis*, ne mai mirăm că sârmanii elevi ies așa de zăpăciți din liceele noastre!

Dacă ne aducem bine aminte, tot acest profesor de istorie este și autorul unui pamflet tipărit, în anul 1906, în *Revista generală a învățământului*, prin care se afirmă că profesori secundari sunt anarhiști pe câtă vreme nu este d. Haret ministru de instrucție, și devin muncitori și oameni de ordine de îndată ce vine d. Haret la minister! D. Haret este însă acum ministru, de ce dar nu-și pune acest profesor ceva ordine în ideile sale?

VERAX.

Studii Filosofice

IN SPECIAL

Revistă pentru Cercetările de Psihologie

TEORETICE ȘI APLICATE LA:

ȘTIINȚA DREPTULUI, PEDAGOGIE ȘI SOCIOLOGIE

SUB DIRECȚIUNEA D-LUI

C. RADULESCU-MOTRU

Profesor la Universitatea din București

REDAȚIA:

BUCUREȘTI. — BULEVARDUL FERDINAND, 55

ABONAMENTUL ANUAL LEI 6.

Abonamentul anual cumulativ la „Studii Filosofice” și „Noua Revistă Română”, 15 Lei.

BOALELE INTESTINULUI

DIAREEA (LA COPII ȘI BĂTRÂNI), DIZENTERIA COLICELE, FURUNCULOZA, ECZEMA ȘI TOATE BOALELE CE PROVIN DIN Infecțiunile intestinale SE TRATEAZĂ ADMIRABIL PRIN

LACTOFERMENT
(Bulion parolactic)

APROBAT DE CONS. SANIT. SUPER.

ZILNIC PĂREPĂRAT PROASPĂT NUMAI LA

LABORATORUL Dr. ROBIN

5, Str. I. C. Brătianu 5. — Telefon.

Un flacon 2 lei. In provincie contra mandat 2,70,
Cereți prospecte gratuite

DROGUERIE & PARFUMERIE

D. G. DIAMANDI

BUCUREȘTI

EAU DE COLOGNE

Grand Prix Expozițiunea Internaț. de Higienă
PARIS 1907

„AGRICOLA”

Societate Anonimă de Asigurări Generale în București
SEDIUL: STRADA SARINDAR, No. 2.

Capital Statutar Lei 4.000.000
Prima emisiune lei 2.500.000. Vărsași Lei 2.000.000

ASIGURARI IN RAMURELE:

Incendiu, Viață, Grindină,
Transport și Accidente

Reprezentanța în București: STRADA DOAMNEI, No. 11

**CASA DE BANCA
MARMOROSCH, BLANK & Comp.**

BUCUREȘTI, STRADA LIPSCANI No. 8

Face tot felul de operațiuni de bancă

Anticipațiuni asupra valorilor în
depozit și ori ce transacțiuni financiare

Emisiuni de scrisori de credit asupra tuturilor piețelor
din Europa și America.

BIBLIOTECA ROMÂNEASCĂ

ENCICLOPEDIA SOCIEȚII

Povestirile lui Mihail Eminescu
(Făt-frumos din lacrimă, La aniversara, Cezara, Sărmanul Dionis)

Cu studii literare de MIHAIL DRAGOMIRESCU,
un portret și un indice rezumativ

NO 9-10

PREȚUL 55 BANI

Biblioteca culturală (autori români clasici)